

rel. pozostawił dzieło *Doctrina christiana, Christenlehre auf Briefmarken* (Kempfen 1955) oraz publikacje na temat III zakonu franciszkańskiego dla świeckich, gł. w czasopiśmie: „Rhenania Franciscana”, „Pastor Bonus”, „Antoniusbote”, „Vita Seraphica”.

Inicjatywa Sch. znalazła zwolenników w Polsce; 1957 powstał w Górcie Duchownej Klub Zbieraczy Znaczków Poczтовых o Tematyce Rel. „Święty Gabriel” (reaktywowany 1981 w Poznaniu).

P. Clemens Anheuser, P. Gabriel Sch. Zwei Franziskaner entdecken die Briefmarke als Mittel christlicher Verkündigung, KÖ 1992; *Encyklopedia filatelistyki*, Wwa 1993, 498-499; B. Michalak, *Święty Gabriel. Rys historyczny ruchu jednoczącego zbieraczy znaczków pocztowych o tematyce religijnej*, Pz 2001; tenże, *Klub Święty Gabriel w filatelistyce*, Pz 2003.

Bogdan Michalak

SCHMIDT JAKOB, Fabricius Jacob, SJ, ur. 1689 w Bolzano (obecnie Bolzano-Bressanone), zm. 1740 w Landsbergu, hagiograf.

Do zakonu wstąpił 1706 w Landsbergu; po odbyciu nowicjatu kształcił się w szkołach zak. w Ingolstadt; 1711-14 był magistrem w Hall k. Innsbrucka; 1714-18 studiował filozofię, matematykę i teologię na uniwersytecie w Ingolstadt i pełnił funkcję misjonarza lud. w Gerolfing k. Ingolstadt; 1718 przyjął święcenia kapł.; nast. był duszpasterzem w domach zak. w Oettingen (1718-20), Trydencie (1720-23), Landsbergu (1720-23), Burghausen (1724-26), Ellwangen (1726-27), Ingolstadt (1727-30) oraz nauczycielem germanistyki w kolegiach jez.; od 1730 w Landsbergu pełnił funkcje: mandukatora, zastępcy magistra nowicjatu, bibliotekarza oraz kaznodziei w klasztorze Urszulanek.

Opracował nową koncepcję świętości oraz idei naśladowania Chrystusa i świętych, odwołując się do bizant. idei *saloi*, „głupców dla Chrystusa” (→ jurodstwo); w tym celu opublikował zbiory barok. legend *Kleine Bauern-Legend* (I-IV, Au 1734, 1736) i *Kleine Ehehalten-Legend* (Au 1735, 1738²); w *Die Spihlende Hand Gottes* (Au 1739, 1756²) nakreślił ideę nawrócenia, przedstawiając ludzi, którzy w czasie bluźnierczego przedstawienia napełnieni Duchem Świętym, stają się konwertytami; w zbiorze *Die weisse Torheit* (Au 1739, 1756²) przytoczył legendy wyjaśniające drogi, którymi Bóg prowadzi człowieka, by był zdolny do pracy nad sobą; w tym procesie podkreślał gł. potrzebę pokory, wytrwałości, znoszenie lekceważenia ze strony świata; w części parentetycznej zachęca do naśladowania, ale także zachowania dystansu wobec przedstawionych postaci, a nie tylko prostej identyfikacji z nimi czy też kopiowania ich stylu życia; wzór świętego powinien być jedynie inspiracją w urzeczywistnianiu własnego ideału świętości; z życiorysów świętych Sch. usunął elementy szokujące i budzące odrazę, by służyły rel. pouczeniu i ukazywały cudowne dzieła Boga w ich życiu; Sch. jest także autorem m.in. dzieł: *Heiliger Ehren-Glanz. Der Gefuersteten Graffschaft Tyrol* (Au 1732, 1738²), *Herrliche Tugend-Schrift* (Au 1737), *Das von der Welt Verachtete, Bey Gott Angenehme Voelcklein* (Au 1738, 1752²), *Trauben der Heiligkeit* (Au 1738, Wü 1752).

L. Kretzenbacher, *Bayerische Barocklegenden um „Narren in Christo”*, w: *Volkskultur und Geschichte. Festgabe für Josef Dünninger*, B 1970, 463-483; M. Kandler, P. Jacob Sch. SJ. Ein bairischer Hagiograph des 18. Jahrhunderts, Mn 1974; L. Kretzenbacher, „Narren in Christo”. Steirische und bayerische Barockspiele, *Zeitschrift für Bayerische Landesgeschichte* 47(1984) 407-440; J. Leonhardt-Aumüller, „Narren um Christi willen”. Eine Studie zur Tradition und Typologie des „Narren in Christo” und dessen Ausprägung bei Gerhart Hauptmann, Mn 1993, 74-81; E. Sauser, BBKL IX 389-390.

Krystian Kaluza

SCHMIDT KARL LUDWIG, ur. 5 II 1891 we Frankfurcie n. Menem, zm. 10 I 1956 w Bazylei, niem. biblista protest., publicysta i teolog.

Studiował od 1909 filologię klasyczną i od 1910 teologię na uniwersytecie w Marburgu, a nast. w Berlinie, gdzie 1912 otrzymał nagrodę uniwersytecką za pracę *Problem der Einheitlichkeit des Johannes-Evangeliums mit besonderer Berücksichtigung der neueren*

Interpolationshypothesen; jej rozszerzona wersja została przyjęta 1913 jako praca dyplomowa; nast. podjął obowiązki asystenta A. → Deissmanna; w czasie I wojny świat. walczył na pol. froncie wsch., gdzie został ciężko ranny; po zwolnieniu 1916 ze służby wojskowej był wik. w Berlinie (1917-18); 1918 habilitował się na podstawie pracy *Der Rahmen der Geschichte Jesu. Literarkritische Untersuchungen zur ältesten Jesus-Überlieferung* (B 1919, Da 1969); 1921 został docentem, a nast. profesorem na uniwersytecie w Giessen (1921-25), Jenie (1925-29) i Bonn (1929-33); od 20. lat XX w. należał do sympatyków teologii dialektycznej; 1922 założył czasopismo „Theologische Blätter” (do 1937 red. naczelny); 1933 wyemigrował (m.in. w wyniku kampanii → Niemieckich Chrześcijańców) do Szwajcarii; od 1935 był prof. na wydz. teologicznym w Bazylei; 1939 został pozbawiony obywatelstwa niem.; 1945 należał do współzał. bazylejskiego czasopisma „Theologische Zeitschrift” (do 1952 red. prowadzący).

Rozprawa habilitacyjna Sch. stała się podstawowym opracowaniem dla metodologii → Formgeschichte (1), → Redaktionsgeschichte i → ezegazy biblijnej (IV A 2; → Jezus Chrystus III C 3); jest on także autorem rozpraw *Die Polis in Kirche und Welt. Eine lexikographische und exegetische Studie* (Bas 1939), poruszającej zagadnienia kośc.-polit. (→ ewangelicko-augsburski Kościół V 5, → historia Kościoła II 6), oraz *Die Judenfrage im Lichte der Kapitel 9-11 des Römerbriefes* (Z 1943, 1946²), ukazującej wzajemną przynależność Kościoła i starotest. ludu Bożego w tradycyjnym ujęciu (zniesienie Starożytności przez Nowe); opracował też wiele haseł publikowanych w leksykonach teol., m.in. w *Die Religion in Geschichte und Gegenwart* oraz *Theologisches Wörterbuch zum NT*.

O. Schwankl, BBKL IX 461-463; M. Greschat, EKLn V 546; A. Mühling, *Karl Ludwig Sch. „Und Leben ist Wissenschaft”*, B 1997; tenże, TRE XXX 231-233 (bibliogr.): O. Merk, RGG VII (2004⁴) 934; A. Mühling, LThK IX (2006) 181-182; A. Christophersen, NDB XXIII 203-204.

Stanisław Józef Koza

SCHMIDT MICHAEL IGNAZ KS., ur. 30 I 1736 w Arnstein, zm. 1 XI 1794 w Wiedniu, niem. historyk.

Po studiach filoz.-teol. w seminarium duch. w Würzburgu i uzyskaniu na uniwersytecie doktoratu z filozofii 1759 przyjął święcenia kapł. (podobnie jak 3 jego starsi bracia, jeden został biskupem); nast. pracował w par. Hassfurt n. Menem; 1761 pełnił funkcję nauczyciela i wychowawcy w pałacu hrabiego H.F. von Rotenhana w Bambergu oraz w Neuhaus k. Stuttgartu; 1769 został mianowany administratorem seminarium duch. w Würzburgu, 1771 bibliotekarzem uniwersyteckim, 1773 prof. historii oraz członkiem komisji reformującej edukację; opracował metodol. propozycje mające ulepszyć nauczanie religii: *Methodus tradendi prima elementa religionis, sive catechizandi. Accedit ad calcem brevis historia catechetica sistens fata catecheseos, nec non celebriores, qui prodierunt usque ad nostra tempora, catechismos* (Bam 1769), *Die Geschichte des Selbstgefühls* (Wü 1772) i *Der Katechist nach seinen Eigenschaften und Pflichten oder die rechte Weise die ersten Gründe der Religion zu lehren* (Bam 1772, współautorzy J.I. von Felbiger, B. Strauch); 1772-73 pracował w redakcji pierwszego niem. czasopisma kat. „Fränkischen Zuschauer”; w swoim gł. dziele *Geschichte der Deutschen* (I-V, Ulm 1778-83; *Neuere Geschichte der Deutschen* VI-XI, W 1785-93; dokończył je J. Milbiller XIII-XXII, Ulm 1800-08) przedstawił historię Niemiec, nawiązując do tradycji wielkich historiografii oświecenia ang. i franc. oraz historii kultury, narodu i religii, krytykując nadużycia hierarchii kośc.; 1780 przez ces. Józefa II został mianowany dyr. Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu; ponadto był członkiem rady nauk. (Der Studienkommission und des Zensurkollegiums sowie Geschichtslehrer) cenzurującej nauczycieli historii z ramienia uniwersytetu, a nast. polecenia ces. Franciszka II; jest także autorem dzieł: *Theses dogmatico-historico-speculativae ex universa theologia* (Wü 1759), *Entwurf der Würzburger Schulen Einrichtung* (Wü 1774), *Vorstellung eini-*